Ілюстрований єврейський молитовник XIII століття був проданий за $8,3 мільйона

Махзор Луццато. Фото: Sotheby's

Так званий Махзор Луццато був придбаний американським колекціонером на аукціоні Sotheby's у Нью-Йорку за $ 8,3 мільйона. Це другий за вартістю (після Талмуда Бомберга) артефакт зі світу юдаїки, проданий на аукціоні, — повідомляє FineBooks magazine.

Традиція ілюстрованих молитовників на івриті виникла у Південній Німеччині в середині XIII століття, і на сьогодні відомо менше двадцяти подібних раритетів. Як зазначають експерти, Махзор Луццато — найважливіший середньовічний ілюстрований молитовник, з тих що з'явилися на ринку за останні сто років. Він названий на честь знаменитого власника — Самуеля Давида Луццатто (1800-1865), великого італійського єврейського вченого, поета, теолога й колекціонера.

Шедевр був створений у Баварії майстерним писарем на ім'я Авраам, який проявив свою майстерність як в каліграфії, так і в численних ілюстраціях із зображенням готичної архітектури, фантастичних тварин і єврейських типажів.

Ілюстрації з махзора. Фото: Sotheby's

У середні століття, коли книга коштувала неймовірно дорого, ашкеназські громади часто наймали писаря, який створював махзор у двох томах — один містив літургію від Хануки до Дев'ятого Ава, у другому були молитви на осінні свята (від Рош га-Шана до Сімхат Тора). Молитовники зазвичай зберігалися в будинку одного з членів громади, який приносив книгу в синагогу перед службою, де шаліах цібур (ведучий) читав уголос слова молитви, і громада приєднувалася до нього.

Сторінки махзора свідчать про його численні подорожі, — зазначається на сайті аукціонного дому Sotheby's. Після Баварії він оселився в Ельзасі, потім опинився в Північній Італії, а ще пізніше — у Франції — численні нотатки на полях рукопису є тому доказом.

У XVI — XVIII століттях євреям, які проживали на територіях під владою папи, заборонялося володіти книгами, що вважалися образливими для християнства. Це загрожувало великим штрафом або навіть тюремним ув'язненням. Щоб уникнути цього власники віддавали свої рукописи і друковані видання християнським цензорам, «виправляти» текст, або самі викреслювали «крамолу». Так сталося і з Махзором Луццатто, з якого було викреслено декілька уривків, які нібито «обмовляють» християнство або язичницьких правителів, і закликають Всевишнього помститися за смерть єврейських мучеників.

Зразок цензури

Найсуворіша цензура полягала в повному вилученні двох аркушів, що містили вірші, які вимовляли під час ранкової служби Йом Кіпура. Вочевидь власник вважав доцільнішим просто вирвати сторінки, ніж зафарбовувати весь текст.

Приблизно в середині XIX століття професор рабинської семінарії в Падуї Самуель Луццато, який зібрав бібліотеку рідкісних видань, купив унікальний махзор.

У 1870 році він був придбаний бібліотекою Alliance Israélite Universelle (AIU) — першою сучасною міжнародною єврейською організацією, заснованою в Парижі. Нещодавно AIU виставила раритет на аукціон, плануючи направити виручені за нього кошти на фінансування освітніх проєктів. Попередня оцінка лота складала 4-6 мільйонів доларів, але дійсність перевершила всі очікування.

Борис Вайнер